

**IX Wiosenne Spotkania Archiwalne. Dokumenty w postaci elektronicznej.
Problemy zarządzania, Toruń 11–12 V 2023 r.**

W dniach 11–12 maja 2023 r. w Toruniu odbyły się IX Wiosenne Spotkania Archiwalne. Organizatorami konferencji byli: Wydział Nauk Historycznych Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, Instytut Historii i Archiwistyki, Katedra Archiwistyki i Zarządzania Dokumentacją oraz Stowarzyszenie Archiwistów Polskich Oddział w Toruniu. Archiwum Państwowe w Lublinie reprezentowały: Magdalena Mirosław, Edyta Targońska, Aneta Kowalczyk i Małgorzata Buczek. Miejscem posiedzeń był budynek Collegium Humanisticum Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu. Sympozja pod nazwą „Wiosenne Spotkania Archiwalne”, poświęcone prawu archiwalnemu, są organizowane cyklicznie od 2007 r. Konferencje mają na celu wieloaspektowe omówienie rzeczywistości kancelaryjnej i archiwalnej, a dotychczasowa tematyka spotkań dotyczyła m.in. public relations w archiwach, standardów edukacji archiwistów oraz dokumentacji elektronicznej w praktyce polskich aktotwórców i archiwów.

Uroczystej inauguracji symposium dokonał prof. Robert Degen, który przywitał licznie zgromadzonych uczestników oraz prelegentów. Słowo wstępne wygłosiły prof. Halina Robótka oraz prof. Marlena Jabłońska z Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu. Profesor Robótka przypomniała okoliczności powstania inicjatywy wiosennych spotkań, opowiedziała o trudnościach, z którymi zmagali się organizatorzy, oraz przypomniała kilka anegdot związanych z ich przygotowaniem.

Temat przewodni majowej konferencji brzmiał: „Dokumenty w postaci elektronicznej. Problemy zarządzania”. W jej trakcie wygłoszonych zostało 19 referatów. Bogaty program sprawił, że wystąpienia prelegentów ograniczone były do 15 minut, a po każdym przewidziany był czas na krótką dyskusję. Poszczególnym częściom konferencji przewodniczyli członkowie komitetu organizacyjnego: prof. Robert Degen, prof. Marlena Jabłońska, dr Katarzyna Łukasik i dr Marcin Smoczyński.

Cykl wystąpień rozpoczęła prof. Wanda Krystyna Roman wykładem pt. „Narzędzia zarządzania dokumentami elektronicznymi”. Omówiła ona podziały narzędzi informatycznych, zwróciła uwagę na brak jasnej definicji pojęcia „narzędzia informatyczne”, na wielość terminów i różnorodność ich interpreta-

cji. Każdy etap w cyklu życia dokumentu pozwala na skompletowanie narzędzi, aby osiągnąć cel. Profesora zwróciła uwagę, że pierwszym etapem wdrożenia EZD powinna być dogłębna analiza struktury organizacyjnej. Po tym wystąpieniu zabrakło głosu Wojciecha Woźniaka, który zwrócił uwagę na problemy związane z obsługą dokumentacji projektowej, na niestandardowy tryb pracy w ramach projektów, w którą zaangażowani są pracownicy kilku komórek organizacyjnych, często problemem jest również brak jednego koordynatora realizacji projektu. W związku z tym zaproponował rozwiązanie, by w jednostkach organizacyjnych równoległe z systemem EZD wdrażane były systemy do obsługi projektów. Dokumentacja projektowa funkcjonowałaby zatem poza wspomnianym systemem.

Następnie prof. Marek Konstankiewicz wygłosił wykład pt. „Regulacje prawne związane z dokumentem elektronicznym”, w którym omówił akty prawne związane z poruszonym tematem. Podkreślił on coraz większą rolę przepisów szczegółowych w tworzeniu prawa i to, że przepisy te mogą być wyznacznikiem określenia ogólnych regulacji dotyczących odwzorowań cyfrowych. Nawiązując do powyższego, prof. Robótka zwróciła uwagę na zagrożenia utratą materiałów archiwalnych, co jest związane z szybkim starzeniem się narzędzi informatycznych oraz słabą jakością nośników zarówno elektronicznych, jak i papierowych (jako przykład podała papier niskiej jakości z okresu PRL oraz nośniki elektroniczne typu dyskietka). Przedstawiła postulat, by tworząc dokument elektroniczny, widzieć jego kres, tj. archiwum, a zatem by dokument był dostępny tak długo, jak będzie potrzebny. W swojej wypowiedzi zwróciła również uwagę na niedostateczne wsparcie historyków w procesie badań związanych z archiwistyką oraz podkreśliła znaczenie kultury archiwalnej w społeczeństwie. Temat zapoczątkowany przez prof. Konstankiewicz kontynuowała p. Katarzyna Łukasik referatem pt. „Dokument elektroniczny w polityce Unii Europejskiej”, w którym przypominała akty prawne regulujące te zagadnienia w UE. Według niej Komisja Europejska wyznacza obecnie sposób postępowania z dokumentem elektronicznym. Na tym zakończyła się pierwsza część obrad.

Po przerwie kawowej o kompetencjach archiwisty potrzebnych w zarządzaniu dokumentacją elektroniczną opowiedziała w wystąpieniu on-line dr Ewa Perłakowska („Kompetencje archiwisty potrzebne w zarządzaniu dokumentacją elektroniczną – stan obecny i oczekiwania”). Zwróciła ona szczególną uwagę na potrzebę odpowiedniego kształcenia przyszłych archiwistów, podkreślając ważną rolę wykształcenia historycznego. Nadmieniła jednak, że w przypadku pracy z systemami informatycznymi niezbędna jest również umiejętność krytycznego

myślenia. Wychodząc poza ramy określone w temacie wystąpienia, dr Perłakowska postawiła też pytanie o potrzeby nadzorowania systemów informatycznych. Kolejny referat, pt. „Digitalizacja w procesie zarządzania dokumentacją”, wygłosił dr Wojciech Woźniak, a Łukasz Skowron z Ministerstwa Cyfryzacji przedstawił ideę paperless w Systemie Rejestrów Państwowych. Paperless w SRP to przede wszystkim prymat postaci elektronicznej nad papierową oraz powszechne akceptowanie podpisów elektronicznych. W ostatniej części obrad wystąpili: dr Robert Stępień (z referatem pt. „Możliwości zastosowania sztucznej inteligencji w zakresie elektronicznego zarządzania dokumentacją – szanse i wyzwania”), Joanna Kilkowska („Systemy dziedzinowe a EZD na przykładzie Ministerstwa Zdrowia”), a także Dorota Drzewiecka i Tomasz Karaś („Skład informatycznych nośników danych wobec naturalnego dokumentu elektronicznego przechowywanego w systemach teleinformatycznych”).

Drugiego dnia konferencji uczestnicy obradowali w ramach dwóch sekcji. Sekcja A spotkała się w Auli im. prof. dr hab. Andrzeja Tomczaka, jej tematem był proces wdrażania EZD na uczelniach wyższych. Referaty wygłosili koordynatorzy czynności kancelaryjnych: Bartłomiej Gajek („Proces wdrożenia EZD w szkole Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie – spojrzenie koordynatora czynności kancelaryjnych”), Piotr Frąckowiak („Rola archiwum w procesie wdrażania systemu EZD na przykładzie Archiwum Uniwersytetu Szczecińskiego”) oraz Ewa Skonieczna („Wdrażanie EZD w uczelni wyższej na przykładzie Politechniki Bydgoskiej im. Jana i Jędrzeja Śniadeckich”). Prelegenci w ramach tej sekcji podzielili się swoimi doświadczeniami we wdrażaniu systemu EZD. Frąckowiak opowiedział o solidnym przygotowaniu się uczelni do wdrożenia EZD, np. przez przeprowadzenie mapowania biznesowego. Podkreślił także rolę koordynatora czynności kancelaryjnych jako „lidera zmian”, eksperta. Na Uniwersytecie Szczecińskim powołano Zespół ds. norm kancelaryjnych, którego członkiem jest koordynator czynności kancelaryjnych, a wszystkie akty prawne rektora związane z obiegiem dokumentacji są konsultowane z archiwum zakładowym. Bartłomiej Gajek z SGGW zaprezentował stworzoną przez siebie stronę internetową dotyczącą obiegu dokumentacji i archiwum zakładowego www.archiwum.sggw.edu.pl. Wszyscy prelegenci zaznaczali wagę prowadzonych przez siebie szkoleń kancelaryjnych dla pracowników jednostek. Na zakończenie obrad sekcji A głos zabrała koordynator czynności kancelaryjnych z Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu dr Paulina Bunkowska, która mówiła o utworzonej m.in. z jej inicjatywy grupie koordynatorów i archiwistów pracujących na uczelniach wyższych, którzy postanowili zjednoczyć siły na trudnej drodze

kancelaryjnej. Odbywają oni regularne (kwartalne) spotkania za pomocą aplikacji Teams. Obrady Sekcji B odbywały się w sali Rady Wydziału i poświęcone były prowadzeniu dokumentacji studenckiej w postaci elektronicznej oraz doświadczeniom wdrażania EZD w jednostkach straży pożarnej. Referaty wygłosili: Magdalena Niedźwiedzka („Elektroniczna teczka studenta – kilka uwag dotyczących projektu e-teczki studenckiej”), Artur Wójtowicz („Akta studenckie na przykładzie Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu wczoraj, dziś, jutro. Czy cyfryzacja jest nieunikniona?”) oraz Krystian Skotaczak („Elektroniczne zarządzanie Dokumentacją w jednostkach Państwowej Straży Pożarnej”).

Po przerwie kawowej rozpoczęła się ostatnia część konferencji, którą otworzyła Katarzyna Jaskółka-Leśniak z referatem: „Czy archiwa państwowe są gotowe do sprawowania nadzoru nad e-zasobem?”. Jaskółka-Leśniak podzieliła się w tym zakresie swoimi doświadczeniami z pracy w archiwum państwowym na stanowisku kierownika Oddziału I Kształtowania narodowego zasobu archiwalnego. Stoi ona na stanowisku, że kontrolowanie systemu EZD w jednostkach odbywa się dzisiaj w sposób wystarczający. Nie są natomiast rozstrzygnięte kwestie dokumentacji tworzonej w systemach dziedzinowych i dedykowanych. Systemy dziedzinowe (oprócz EZD) nie spełniają warunku gromadzenia całości akt w jednej sprawie, czyli są niezgodne z rozporządzeniem z 2005 r. Poruszono również kwestie braku odpowiednich sankcji za nieprzestrzeżenie „prawa archiwalnego”. Jaskółka-Leśniak przywołała tu analogię z prawem o ruchu drogowym. Archiwiści dysponują jedynie pouczeniem, brak jest natomiast realnych sankcji. Następnie wystąpił Dariusz Makowski – Dyrektor Departamentu Archiwistyki Naczelnej Dyrekcji Archiwów Państwowych – z referatem pt. „Metadane dokumentu elektronicznego a opracowanie materiałów archiwalnych”, po nim głos zabrał Tomasz Błaszak z Instytutu Pamięci Narodowej Oddział w Szczecinie, wygłaszając referat pt. „Od formy tradycyjnej do elektronicznej – bilans doświadczeń w udostępnianiu dokumentów zgromadzonych w zasobie archiwalnym Instytutu Pamięci Narodowej”. Z jego wypowiedzi wynika, że IPN obecnie nie udostępnia już akt w formie tradycyjnej, a jedynie kopie akt. Ostatnim wystąpieniem tego dnia i całej konferencji był wykład Bartłomieja Konopy pt. „Rozwiązania w zakresie archiwizacji zasobów administracji publicznej”.

Małgorzata Buczek